

**VEER NARMAD SOUTH GUJARAT
UNIVERSITY
SURAT**

**FACULTY OF RURAL STUDIES
CBCS - SYLLABUS**

FOR
SEMESTER-IV
BACHELOR OF RURAL STUDIES (B.R.S.)
Academic Year: - 2017 -2018

FACULTY OF RURAL STUDIES**U.G. COURSES IN****BACHELOR OF RURAL STUDIES- (BRS)****SEMESTER-IV COURSE**

SR. No.	SUBJECT	CREDIT	EVALUATION				COURSE TITLE (Theory + Practical)
			Internal	External	Practical	Total Marks	
1	Foundation-1	3	30	70	50	150	Computer Education (2+1)
2	Foundation-2	3	30	70	--	100	English (3+0)
3	Core-7	3	30	70	50	150	1.Agronomy- (2+1) 2.Ani.Husbandy- (2+1) 3.Horti & Forestry- (2+1) 4.Rural Extension- (2+1) 5. Rural Development & Management (2+1)
4	Core-8	3	30	70	50	150	1.Agronomy- (2+1) 2.Ani.Husbandy- (2+1) 3.Horti & Forestry- (2+1) 4.Rural Extension- (2+1) 5. Rural Development & Management (2+1)
5	Elective-13	3	30	70	---	100	1.Agri.Engineering -II (3+0) 2.Women Development (3+0) 3. Rural Development
6	Elective-14	3	30	70	---	100	1 Social Psychology -II (3+0) 2 Social Change and Social Problems (3+0) 3 Agri.Chemistry –II (3+0)
7	Elective-15	3	30	70	---	100	1. Panchayatiraj -II (3+0) 2.Forestry (3+0) 3. Rural Finance & Co-operation -II (3+0)
8	Elective-16	3	30	70	---	100	1. Law & Rural Development -II (3+0) 2. Indian Economic Problems (3+0) 3.Gender and Development (3+0)
	Total Marks	24	240	560	150	950	

BACHELOR OF RURAL STUDIES

S.Y.B.R.S.

SEMESTER – IV

Foundation-1

Subject: Computer Education

(2+1)

Title: - Computer Application

Marks-100+50

Objectives:-

- (i) To make student aware of fundamental knowledge of computer.
- (ii) Student gets knowledge of basic term and importance of computer so that it can be useful in his further study.

Theory:

1. Introduction Microsoft office.

2. Microsoft word

- (i) Facilities of M-S Word.
- (ii) How to Start Microsoft Word.
- (iii) Information of Microsoft word screen.
(Title bar, Menu bar, Standard toolbar, formatting toolbar, Ruler bar, status bar).
- (iv) Microsoft word Shortcuts.
(Format name, Short key)

3. Microsoft excel

- (i) Facilities of M-S excel.
- (ii) How to Start Microsoft excel.
- (iii) Information of Microsoft excel screen.
(Title bar, Menu bar, Standard toolbar, formatting toolbar, Formula bar, status bar).
- (iv) Microsoft Excel Shortcuts.
(Shortcut key)

4. Microsoft PowerPoint

- (i) How to Start Microsoft PowerPoint.
- (ii) To Prepare PowerPoint Slide.
- (iii) Shortcut Keys

5. Internet.

- (i) Features of Internet.
- (ii) Browser
(Opera, Mozilla Firefox, Google chrome,

(iii) Search engine (Google. Yahoo. Rediff.)

(6) E-mail

(Advantages of E-mail, Limitations of E-mail, How to create E-mail Account)

Practical :

1. Practically learn use of word
2. Practically learn use of excel
3. Practically learn to make power point slide
4. Internet surfing
5. How to make E-mail id

References:-

1. Basic Computer Application - H. B. Bhadka, Dr. N. N. Jani, Dr. G. R. Kulkarni
2. Computer Parichay - Computer Jagat
3. Computer Fundamentals
4. CCC+ -Computer world

BACHELOR OF RURAL STUDIES

S.Y.B.R.S.

SEMESTER – IV

Foundation-2

Subject: English

(3)

Marks – 100

Objectives:

1. To strengthen the vocabulary of students.
2. To strengthen the grammar capacity, ability of the students.
3. To introduce the students to English Literature.
4. To generate interest of the students for English Literature.
5. To strengthen the structural ability of the students.

Theory

1. Text:-Let's go home and other stories-

Ed. –Meenakshi Mukharjee,

Pub: -Orient Long man

Note:-The students will study Stories the Last Five Stories

2. Grammar

Voices

Indirect –speech

Social /official letters

Paragraph- writing

Reference books

1. Let's go home and Other stories- Ed. –Meenakshi Mukharjee,
Pub: -Orient Long man
2. High School English Grammar -Pub: -Oxford University

BACHELOR OF RURAL STUDIES (ગ્રામ વિદ્યા વિશારદ)

S.Y.B.R.S.

SEMESTER – IV

CORE – 7

Subject: Agronomy (2+1)

Marks-70+30

હેતુઓ:—

- નિંદણ નાશકોથી જાણકાર થાય.
- નિંદણ નિયંત્રણમાં આર્થિક પાસાનું મહત્વ સમજે.
- નિંદણ નાશકોની લાક્ષણિકતાઓથી વાકેફ થાય.

અભ્યાસક્રમ :— (સૈધાંતિક)

- નિંદણ નાશકો :— વ્યાખ્યા, સંક્ષિપ્ત પરીચય, વપરાશ તેમજ તે અર્થની સમજ, નિંદણ નાશક રસાયણોનાં હાનીકારક અવશેષો, નિંદણનાશક રસાયણો અને જમીનનાં સુક્ષ્મો જીવાણુઓ, નિંદણ નાશક છંટકાવમાં કાળજી
- ગુજરાતનાં મુખ્ય હઠીલા હાનીકારક નિંદણો
- પરોપજીવી નિંદણ તેમજ જલીય નિંદણો.
- વિવિધ પાકોમાં નિંદણ નિયંત્રણ અંગેની ભલામણો
- Domicile weeds (ફાર્મ- મકાનની દિવાલો, ઘાબા પર થતા) અને તેનું નિયંત્રણ

પ્રાયોગીક :— (૫૦ માર્ક્સ)

- નિંદણ નાશક દવા છંટકાવવાના સાધનો
- નિંદણ નાશકની ગણતરી
- નિંદણ નાશક દવાઓ- બજારૂ નામ, સક્રિય તત્વના% તથા દવા બનાવતી કંપનીઓ
- નિંદણ-પાક સંશોધન કેન્દ્રની મુલાકાત
- નિંદણ નાશક દવા બનાવવાની કંપની- ઉત્પાદન યુનીટની મુલાકાત
-

સંદર્ભ ગ્રંથો :—

- (૧) જમીન વિજ્ઞાન અને વ્યવસ્થા – બાબુઅવરાણી
- (૨) Principle of weed science - V.S. rao, oxford
- (૩) નિંદણ અને નિંદન નીયંત્રણ વ્યવસ્થા – કૃષિ ગોવિંદા, આણંદ કૃષિ યુનિ.

BACHELOR OF RURAL STUDIES (ગ્રામ વિદ્યા વિશારદ)

S.Y.B.R.S.

SEMESTER-IV

CORE- 7

Subject: - Animal Husbandry (પશુપાલન)

(2+1)

Title: Breeding and Artificial Insemination

Marks-100 +50=150

શિર્ષક:- પશુ સંવર્ધન અને કૃત્રિમ બીજદાન

હેતુઓ:-

- (૧) પશુ સુધારણામાં સંવર્ધનની રીતોના ઉપયોગ વિશે જાણે.
- (૨) સંવર્ધન અને પસંદગી અને તેના ભાવિ અમલીકણની યોગ્ય રીતો વિશે જાણે.
- (૩) કૃત્રિમ બીજદાનના ફાયદા વિશે સમજ મેળવે અને સમજાવે.
- (૪) વીર્ય એકત્રીકરણ, પરીક્ષણ, તનુકરણ, સંગ્રહ અને ઉપયોગ વિશે અભ્યાસ કરે.

સૈધ્ધાંતિક :-

કુલ ક્રેડીટ- ૩૦

(૧) પશુ સંવર્ધનનો ઇતિહાસ.	ક્રેડીટ-૩-૧૦%
(૨) પશુ સંવર્ધનની રીતો અને તેના લાભા-લાભ.	ક્રેડીટ-૪-૧૫%
(૩) પશુ પસંદગી અને પસંદગીની રીતો.	ક્રેડીટ-૪-૧૫%
(૪) કૃત્રિમ બીજદાનનો ઇતિહાસ અને કૃત્રિમ બીજદાનના ફાયદા-ગેરફાયદા.	ક્રેડીટ-૪-૧૫%
(૫) વીર્યનું એકત્રીકરણ અને તેની રીતો.	ક્રેડીટ-૪-૧૦%
(૬) વીર્યની ગુણવત્તા અને પરીક્ષણની રીતો.	ક્રેડીટ-૩-૧૦%
(૭) વીર્યનું તનુકરણ અને સંગ્રહ.	ક્રેડીટ-૪-૧૦%
(૮) કૃત્રિમ બીજદાનની રીતો અને કૃત્રિમ બીજદાન કરતી વખતે રાખવાની કાળજી.	ક્રેડીટ-૪-૧૫%

પ્રત્યક્ષ કાર્યો:-

કુલ ક્રેડીટ - ૧૫

- (૧) સુક્ષ્મદર્શક યંત્ર નીચે શુક્રાણુનું અવલોકન કરવું.
- (૨) કૃત્રિમ યોનિની રચના વિશે જાણકારી મેળવવી.
- (૩) સાંઢ અને પાડાના વીર્ય એકત્રીકરણની પ્રક્રિયાનું અવલોકન અને વીર્ય એકત્રીકરણ કેન્દ્ર પર વીર્યનું ફીલીંગ, સીલીંગ, અને થીજાવવાની પ્રક્રિયા નું અવલોકન.
- (૪) એ.આઈ.ગન તૈયાર કરવાની પ્રક્રિયાનું નીરીક્ષણ.
- (૫) ગાય અને ભેંસને એ.આઈ.ગન દ્વારા કૃત્રિમ બીજદાન કરવાની પ્રક્રિયાનું નીરીક્ષણ.

સંદર્ભ ગ્રંથો:-

- (૧) પશુ માદા રોગ અને પ્રસુતિ વિજ્ઞાન ભાગ-૧, ૨, ૩. -શ્રી નિવાસ કોડાગલી અને બી.કે.ભાવસાર. યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-અમદાવાદ.
- (૨) પશુ સંવર્ધન- આર.કે.શુક્લ. યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ- અમદાવાદ.
- (૩) પશુ વ્યવસ્થા- અરુણભાઈ ડી.દવે અને લક્ષ્મણભાઈ પટેલ. યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ- અમદાવાદ.
- (૪) " ગોદર્શન" માસિક-પશુપાલન નિયામકશ્રી, ગુજરાત રાજ્ય ગાંધીનગર.
- (૫) A Text book of Animal Husbandry. G.C.Benerjee. - Oxfard & IBH Publication Co-pvt ltd. New Delhi.
- (૬) A Hand Book of Animal Husbandry. ICAR New Delhi.
- (૭) Animal Genetics and Breeding- BAIF.
- (૮) The Artificial Insemination of Farm Animals :- E. J. Pery.

BACHELOR OF RURAL STUDIES

S.Y.B.R.S.

SEMESTER – IV

CORE – 7

Subject: Horticulture & Forestry

(2+1)

Title: Gardening

Marks-100+50

Objectives:-

- (1) Student aware with principles of Landscape Gardening.
- (2) Student gets knowledge of types of garden & its relevant plant, design & garden tools so useful in preparing garden in future.

Theory:

1. Definition & Importance of garden

- (i) For relaxation
- (ii) Town planning
- (iii) For pollution free environment
- (iv) Decorative
- (v) For better environment

2. Classification of garden on utility base

- (i) Public garden
- (ii) Private garden
- (iii) Rock garden
- (iv) Children garden
- (v) Moon garden
- (vi) Bottle garden.

3. Types of garde

- (i) Mughals garden -Characteristic of Mughals garden
- (ii) Japanese garden - Characteristic of Japanese garden
- (iii) English garden - Characteristic of English garden

4. Bonsai (in Brief)

- (i) Definition
- (ii) Types of Bonsai

5. Lawn (in Brief)

- (i) Definition
- (ii) Importance of lawn in garden
- (iii) Preparation methods

6. Famous garden in India. (Brief information)

7. Garden tools

8. Garden Adornments (in brief)

Practical:

1. To Visit to a public garden & make a report
2. Study the characteristic of garden
3. Aware with garden tools

4. Visit to a nursery and identify different plants
5. Identify indoor and outdoor plants

References:-

1. Beautiful Garden -Randhawa M.S (1971)
2. ખેડુત મર્ગદર્શિકા (ભાગ – ૨) બાગાયતી પાકો
સંપાદક, નવસારી કૃષી યુનિવર્સીટી.
3. Floriculture in India -Randhawa G.S

BACHELOR OF RURAL STUDIES

S.Y.B.R.S.

SEMESTER-IV

Subject- Rural Extension

core-7

(2+1=3) Marks-70+30=100

50 પ્રેક્ટીકલ

હેતુ:—

- (૧) ગ્રામ વિકાસની, વિસ્તરણની વિવિધ યોજનાનાં અમલ, સહકાર સાથે સંકળાયેલા વાહકોનો પરીચય કેળવે.
- (૨) નિદર્શન ધ્વારા ગ્રામજનોને ખુબજ સરળતાથી સમજાવી શકાય છે.
- (૩) વિસ્તરણ કાર્યમાં પ્રવચન— વાર્તાલાપની ખુબ જ અગત્યતા છે તેના વિવિધ પાસાથી વિદ્યાર્થી પરિચિત થાય.

અભ્યાસક્રમ:—

(૧) ગ્રામ વિસ્તરણ કાર્યક્રમનાં વાહકો (એજન્ટ)

ગ્રામ સેવક, સૈચ્છીક સંસ્થાનાં કાર્યકર, ફિમેલ હેલ્થ વર્કર, સામાજિક કાર્યકર, સહકારી મંડળીનાં હોદ્દેદારો, પંચાયતનાં હોદ્દેદારોનાં કાર્યો અને ફરજો અને ગ્રામ વિસ્તરણમાં તેમની ઉપયોગીતા.

(૨) ગ્રામ વિસ્તરણમાં નિદર્શન ની અગત્યતા.

- નિદર્શન અને તેની જરૂરીયાત.
- નિદર્શનનાં પ્રકાર .
- નિદર્શન સમયે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો.
- ફાયદા ગેર ફાયદા અને નિદર્શનની ખાસીયતો.

(૩) વિસ્તરણ કાર્યમાં વાર્તાલાપ— પ્રવચન.

- અસરકારક પ્રવચનની જરૂરીયાત.
- પ્રવચનની તૈયારી પ્રવચનનું પુથ્થકરણ.
- પ્રવચનની રૂપરેખા તૈયાર કરવી.
- પ્રવચન તૈયાર કરવું.
- પ્રવચનની રજૂઆત.
- પ્રવચનમાં જુદી-જુદી શારીરિક ક્રિયાઓનો ઉપયોગ.

(૪) વિસ્તરણની વ્યુહરચના

- અ. સામુદાયીક વિકાસ કાર્યક્રમો ધ્વારા વિકાસ (C.D)
- બ. ગ્રામ વિકાસનાં કાર્યક્રમો ધ્વારા વિકાસ (R.D)
- ક. કૃષિ વિકાસ ધ્વારા વિકાસ (A.D)

પ્રત્યક્ષ કાર્ય:—

- (૧) વિદ્યાર્થી ગ્રામ્યસમાજનાં વાહકોનો પરીચય કેળવે અને તેની વિસ્તૃત નોંધ તૈયાર કરે.
- (૨) પાક નિદર્શન નાં પ્લોટની મુલાકાત લેવી.
- (૩) ગ્રામ માં મીટીંગ કરી પ્રવચન— વાર્તાલાપ સામાજિક કે વિકાસના મુદ્દા ઉપર આપવું.

સંદર્ભ ગ્રંથો:—

- (૧) ભારતમાં ગ્રામીણ વિકાસનાં સામાજિક પાસા —એ.જે.શાહ અને જે.કે.દવે. — અનડા પ્રકાશન અમદાવાદ.
- (૨) કૃષિ વિસ્તરણ શિક્ષણ —ઈશ્વરભાઈ પટેલ અને અન્ય. —યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ.
- (૩) Extention and Communication for Development O.P. Dahma & O.P.Bhatnagar.
oxford & IBH Publishing co-pvt Ltd.New Delhi.
- (૪) Agricultural Extension impact and Assessment A.K.Singh. Agrobios (India) Jodhpur.
- (૫) Extension Education and Rural Development Santha Govind, G- Tamilselvi and
Other Agro bios (India) - Jodhpur.
- (૬) ગ્રામીણ વિકાસ (હિન્દી) —ડૉ. કટારસિંહ —રાવત પબ્લીકેશન —જયપુર.
- (૭) ભારતમાં ગ્રામ વિકાસ —બાબુભાઈ અવરાણી — અનડા પ્રકાશન અમદાવાદ.
- (૮) ભારતની આર્થિક સમસ્યાઓ. —પોપ્પુલર પ્રકાશન — સુરત.
- (૯) ગ્રામીણ વિકાસ —ડૉ. પારૂલ જોષી — અનડા પંકાશન — અમદાવાદ.

BACHELOR OF RURAL STUDIES

S.Y.B.R.S.

SEMESTER – IV

CORE – 7

Subject: Rural Development & Management

(2+1)

Title: - Planning and Management for Rural Development

Marks-100+50

Objectives:-

1. describe the process of planning in India.
2. Indicate the nature of the planning machinery –both at the national and state levels, and
3. Indicate the linkages between the levels of planning.

1 Introduction

2 Development Planning and Management-" WHAT AND WHY"

3 Process of Planning

3. 1. Perspective Planning
- 3.2. Five Year Plans
- 3.3. Annual Plans
- 3.4. Budget

4. District Planning

- 4.1. Need for District Planning
- 4.2. Concept and Scope of District Planning
- 4.3. Components of District Planning
 - Economic Component
 - Demographic Component
 - Agro –economic component
 - Socio-economic component
 - infrastructural Component
 - Sectoral Profiles

5. Review of District Planning and Process of District Planning

- [a] Planning phase
- [b] Implementation phase
- [c] Monitoring Phase
- [d] Evaluation phase

Practical:

- 1.To Visit District Planning Office and Prepare report on it .
2. To Prepare a Report on D.R.D.A. activates

Reference:-

1. Desai ,Vasant (1988), Rural Development –Programmes and Strategies, Volume II,Himalaya Publishing House ,Bombay.
2. Desai Vasant (1988) ,Rural Development ,Organization and Management , Volume III Himalaya Publishing House Bombay
3. Government of India (1969) ,Guidelines for the Formulation of District Plans, Planning Commission ,New Delhi .
4. Dayal Ishwar et al.(1976) ,District Administration : A Survey of Reorganization, Macmillan ,New Delhi
5. Sharma A.N. (1981) Spatial Approach for District Planning ,Concept ,New Delhi.
6. Government of India (1984) ,Report of the Working Group on District Planning Volumes I & II Planning Commission New Delhi .
7. Government of India (1985) Report of the Committee to Review the Existing Administrative Arrangement for Rural Development and Poverty Alleviation Programmes, Department of Rural Development ,Ministry of Agriculture , New Delhi.

BACHELOR OF RURAL STUDIES (ગ્રામ વિદ્યા વિશારદ)

S.Y.B.R.S.

SEMESTER – IV

CORE –8

Subject: Agronomy (2+1)

Marks-70+30

હેતુઓ:—

- મજૂર વ્યવસ્થાપન સંદર્ભે સમજ કેળવે
- મૂડી વ્યવસ્થાપનની જાણકારી મેળવે.
- પાક આયોજન કરતા શીખે
- વિવિધ ખેતપત્રકોથી જાણકાર થાય.

અભ્યાસક્રમ:— (સૈદ્ધાંતિક)

- ખેત મજૂર – પ્રકાર, મજૂરીના દર અને તેને અસર કરતા ઘટકો, મજૂરની કાર્યશક્તિ, મજૂરની સ્થિતિ સુધારવાના નવા અભિગમો
- મુડી વ્યવસ્થા :— મુડી વર્ગીકરણ, અનાવર્તક મુડી
- પાક આયોજન :— પાક આયોજન એટલે શું? ધ્યાનમાં લેવા જેવી બાબતો, જમીનની ફળદ્રુપતા અને આર્થિક આયોજન
- ખેતી હિસાબ અને ખેતીપત્રકો – ખેતીનામુ, હિસાબી ચોપડા, તથા ખેતીના નોંધપત્રકો (સંક્ષિપ્તમાં)

પ્રાયોગીક :- (૫૦ માર્ક્સ)

- ચોમાસુ – શિયાળ પાક આયોજન કરવું
- ખેડૂતની મુલાકાત – પ્રશ્નાવલી ભરવી.
- કૃષિ યુનિવર્સિટીની મુલાકાત – (ખેતી નોંધપત્રકોના સંદર્ભમાં)
- ખેતમજૂરની મુલાકાત, પ્રશ્નો સમજવા – અહેવાલ

સંદર્ભ ગ્રંથો:—

(૧) ક્ષેત્રવ્યવસ્થા અને ખેતીહિસાબ	– સી.એમ.પટેલ, પી.પી.વિહોલ
(૨) પાક આયોજન	–આણંદ કૃષિ યુનિ. આણંદ
(૩) Agril. Science	- Dr. M.H. Mehta.

BACHELOR OF RURAL STUDIES (ગ્રામ વિદ્યા વિશારદ)

SEMESTER-IV

CORE- 8

Subject: - Animal Husbandry (પશુપાલન)

(2+1)

Title: Dairy Processing

Marks-100 +50=150

શિર્ષક:- ડેરી પ્રક્રિયા

હેતુઓ:-

- (૧) આઉની રચના અને તેના વિકાસના તબક્કા વિશે જાણે.
- (૨) દૂધ ઉત્પાદન, દૂધનું બંધારણ અને તેના પર અસર કરતાં પરિબળો વિશે જાણે.
- (૩) આઉની તંદુરસ્તી અને દૂધ ઉત્પાદન કેવી રીતે જાળવવું તેના વિશે જાણે.
- (૪) દૂધ પર કરવામાં આવતી પ્રક્રિયા અને તેની વિવિધ બનાવટો વિશે જાણે.

સૈધ્ધાંતિક :-

કુલ ક્રેડીટ-૩૦

૧. આઉની રચના અને સ્તન ગ્રંથીઓનો ક્રમિક વિકાસ. ક્રેડીટ-૪-૧૦%
૨. દૂધ ઉત્પાદન અને તેના પર અસર કરતાં પરિબળો. ક્રેડીટ-૪-૧૫%
૩. દૂધનું બંધારણ અને તેના પર અસર કરતાં પરિબળો. ક્રેડીટ-૪-૧૫%
૪. દૂધના ભૌતિક તથા રાસાયણિક ગુણધર્મો, સ્વચ્છ દૂધ ઉત્પાદન માટેનાં પગલાં/સ્વચ્છ દૂધ ઉત્પાદન અને તેના પર અસર કરતાં પરિબળો. ક્રેડીટ-૫-૧૫%
૫. દૂધ દોહનની વિવિધ પદ્ધતિઓ અને ગાયોને વસૂકાવવી. ક્રેડીટ-૪-૧૫%
૬. દૂધ પર કરવામાં આવતી વિવિધ પ્રક્રિયાઓ, ગાળવું, ઠંડુ કરવું. પ્રમાણિત કરવું, સમસ્થિતિકરણ, પાસ્ચ્યુરીકરણ. ક્રેડીટ-૪-૧૫%
૭. દૂધની વિવિધ બનાવટો અને તે બનાવવાની રીતો, તેની વેચાણ વ્યવસ્થા, ઘી, માખણ, પનીર, માવો, આઈસ્ક્રીમ, દૂધનો પાવડર વગેરે. ક્રેડીટ-૪-૧૫%

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :-

કુલ ક્રેડીટ-૧૫

૧. ડેરીની મુલાકાત લઈ દૂધ પર કરવામાં આવતી વિવિધ પ્રક્રિયાઓ જોવી અને ડેરીમાં બનાવવામાં આવતી દૂધની વિવિધ બનાવટોનો પ્રત્યક્ષ અભ્યાસ કરવો.
૨. દૂધના ભૌતિક, રાસાયણિક બંધારણ અને ગુણધર્મો વિશે જાણકારી મેળવવી.

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. ડેરી વિજ્ઞાન સી.એચ.જોષી યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ- અમદાવાદ.
૨. દૂધ અને દૂધની બનાવટો બી.એન.પટેલ યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ- અમદાવાદ.
૩. ગો દર્શન સામાયિક" કલીન મિલ્ક પ્રોડક્શન(સ્વચ્છ દૂધ ઉત્પાદન)" વિશેષાપશુપાલન વિભાગ ગુજરાત રાજ્ય, ગાંધીનગર.
૪. A Text Book of Animal Husbandry - G.C. Benragy
૫. Handbook of Animal Husbandry - I.C.A.P. New Delhi.
૬. Dairying in India A Review - D.N. Kharady
૭. Dairy Microbiology - K.C. Mahanta

**BACHELOR OF RURAL STUDIES
S.Y.B.R.S.**

SEMESTER – IV

CORE – 8

Subject: Horticulture & Forestry

(2+1)

Title: -Pomology- II

Marks-100+50

Objectives:-

- (1) Students aware with fundamental principles of horticulture science
- (2) Students gets knowledge of fruit crops & its relevant cultivation method so useful in progressive farming.

Theory:

1. Cares taken at the time of planting

2. Cultivation practices of fruit crops in Gujarat state

- (i) Guava
- (ii) Custard apple
- (iii) Amla
- (iv) Date-palm
- (v) Pomegranate.

3. Harvesting and value addition in fruit crops.

- a. Importance
- b. Harvesting
- c. Washing of fruit
- d. Sorting
- e. Grading
- f. Treatments to fruits
- g. Packing
- h. Preservation
- i. Transportation

4. Training and pruning in fruit crops.

- (i) Importance of training and pruning in fruit crops
- (ii) Care taken at the time of training
- (iii) Different types of training
 - (a) single stock system
 - (b) telephone system
 - (c) trellis system etc
- (iv) Objective and merits of pruning
- (v) types of pruning
 - (a) heavy
 - (b) medium
 - (c) light punning.
- (vi) Rules of pruning

5. Fruit Growers motivation policy of Gujarat state

Practical:

1. To Visit Horticulture Farm and get the fundamental Knowledge of Horticulture Science
2. To Visit a fruits Co-op society and make a report on it
3. To Visit a fruit Research station and know the new Scientific Research.

Reference:-

1. Principles of Horticulture
Adam C.R. bum ford K.M
2. ખેડુત માર્ગદર્શિકા (ભાગ – ૨) બાગાયતી પાકો
સંપાદક, નવસારી કૃષી યુનિવર્સીટી.
3. Horticulture – A Basic awareness
-bindle distal R.F.

BACHELOR OF RURAL STUDIES
S.Y.B.R.S.

SEMESTER-IV

Subject- Rural Extension

core-8

(2+1=3) Marks-70+30=100

50 પ્રેક્ટીકલ

હેતુ:—

- (૧) વિદ્યાર્થી આધુનિક વિસ્તરણ પદ્ધતિઓની સમજ કેળવે.
- (૨) વિદ્યાર્થી હાલમાં કાર્યરત ગ્રામ વિકાસનાં, સામાજિક વિકાસનાં કાર્યક્રમોની વિસ્તૃત માહિતી મેળવે.
- (૩) વિદ્યાર્થી કૃષિ અને ગ્રામ વિકાસ વિભાગનાં વિસ્તરણ માળખાનો પરિચય કેળવે.

અભ્યાસક્રમ:—

- (૧) વિસ્તરણ અને ગ્રામવિકાસ
પરંપરાગત અને આધુનિક વિસ્તરણ પદ્ધતિનો તફાવત અને સમાનતા.
- (૨) ગ્રામ વિકાસ અને વિસ્તરણ કાર્યના કાર્યક્રમોની ઐતિહાસિક ટુંકી માહિતી.
- (૩) નીચેના કાર્યક્રમોની વિગતો
 - સામુદાયિક વિકાસ કાર્યક્રમ
 - ખેડુતો અને જમીન વિહીન મંજુરો માટેનાં કાર્યક્રમ
 - તાલીમ અને મુલાકાત પદ્ધતિ
 - કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર
 - કુટુંબ અને બાળકલ્યાણ નાં કાર્યક્રમ
 - યુવક કલ્યાણનાં કાર્યક્રમ
 - વરીષ્ઠ નાગરીક(સીનીયર સીટીઝન) કલ્યાણનાં કાર્યક્રમ
 - સ્ત્રી કલ્યાણના કાર્યક્રમ
 - અનુસૂચિત જાતી અને જનજાતીનાં કાર્યક્રમો
 - વિકલાંગ વ્યક્તિઓનાં કલ્યાણનાં કાર્યક્રમો
 - પ્રૌઢ અને પ્રોઢ શિક્ષણનાં કાર્યક્રમ
 - કુટુંબ નિયોજન
- (૪) વ્યાપક અસર કરે તેવી વિસ્તરણ પદ્ધતિઓ.
 - (અ) નીચેથી ઉપર અને ઉપરથી નીચે સુધી સંકળાયેલ વિસ્તરણનું માળખું અને પદ્ધતિઓ કૃષિ અને ગ્રામવિકાસ વિભાગ)
 - (બ) પ્રયોગશાળાથી ખેતર અને ખેતરથી પ્રયોગશાળાની પદ્ધતિ.

પ્રેક્ટીકલ:—

- (૧) બે ગ્રામવિકાસ કાર્યક્રમો ઉપર અહેવાલ તૈયાર કરો.
- (૨) એક ગ્રામવિકાસ કાર્યક્રમનું મુલ્યાંકન કરો.
- (૩) સામાજિક શિક્ષણનાં કાર્યક્રમ ઉપર નોંધ તૈયાર કરો.

સંદર્ભ ગ્રંથો:—

- (૧) કૃષિ વિસ્તરણ શિક્ષણ, — ઈશ્વરભાઈ પટેલ અને અન્ય, — યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ અમદાવાદ.
- (૨) વિસ્તરણ શિક્ષણ, —બાબુભાઈ અવરાણી — અનડા પ્રકાશન અમદાવાદ
- (૩) Extension Education and Rural Development Santha Govind, G- Tamilselvi and Other .
- (૪) ગુજરાત સરકારની યોજનાઓ અંગેની માહિતી પુસ્તિકાઓ.
— કૃષિ વિભાગ
—વન વિભાગ
—આદિજાતિ વિભાગ
—મહિલા આર્થિક વિકાસ નિગમ લી.
—અનુસૂચિત જાતી આર્થિક વિકાસ નીગમ લી.
—યુવક કલ્યાણ વિભાગ
- (૫) ગ્રામીણ વિકાસ —પારૂલ જોષી — અનડા પ્રકાશન અમદાવાદ.
- (૬) ભારતમાં ગ્રામ વિકાસ, —બાબુભાઈ અવરાણી — અનડા પ્રકાશન અમદાવાદ.
- (૭) ગુજરાતમાં પંચાયતી રાજ — ગ્રામ વિકાસના કાર્યક્રમો અને લોક ઉપયોગી યોજનાઓ. —એચ.બી.ઠક્કર,
— ફાલ્ગુન પ્રકાશન — અમદાવાદ.
- (૮) સામાજીક કલ્યાણ અને સામાજીક કાયદાઓ. એ.જી.શાહ અને જે.કે. દવે. — અનડા પ્રકાશન અમદાવાદ.
- (૯) આદિવાસી વિકાસ અને વન. ડૉ. મિનાક્ષી ઠાકર. — યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ અમદાવાદ.

BACHELOR OF RURAL STUDIES

S.Y.B.R.S.

SEMESTER – IV

CORE – 8

Subject: Rural Development & Management (2+1) Marks-100+50

Title: - Planning and Management for Rural Development

Objectives:-

1. describe the process of planning in India.
2. Indicate the nature of the planning machinery –both at the national and state levels, and
3. Indicate the linkages between the levels of planning.

1 Machinery for Planning at the National Level

- Planning Commission
- National Development Council
- Planning Units of Central Ministries

2 Machinery for Planning at the State Level

- State Planning Department
- Departments of Economics and Statistics, Manpower and Evaluation
- District Planning Agencies

3 Multi Level Structure of Planning

- Macro Level → Nation
- Meso Level → State
- Micro Level → Area
- Block
- Village

4 Two –Tier System: Tribal Plan

- Integration of traditional tribal Panchayats with the Prls
- The 73rd Constitutional Amendment Act

Practical:

1. To Make micro level plan for the Block
2. To Visit tribal Village and make a Development action plan
3. To Visit Tribal sub-plan office and prepare a report about tribal schemes

Reference:-

1. Government of India (1952) The First five year plan Planning Commission, New Delhi.
2. Government of India (1970) Fourth Five Year plan Planning Commission new Delhi
3. Sarkaria Commission (1988) Commission on Centre –State Relations Report Government of India Press , New Delhi
4. Government of India (1988) ,The Constitution of India Ministry of Law Justice & Company Affairs ,New Delhi .
5. Redd Y. Venugopal (1979) Multi Level Planning in India ,Vikas ,New Delhi
6. Alagh Y.K. (1973) District Planning for Integral Development Journal of the Lal Bahadur academy of Administration Mussoorie.

BACHELOR OF RURAL STUDIES (ગ્રામ વિદ્યા વિશારદ)

S.Y.B.R.S.

SEMESTER – IV

Elective: 13

Subject: Agriculture Engineering II (3+0)

Marks- 100

હેતુઓ:—

૧. જળ વિજ્ઞાન વિશે અભ્યાસ કરવો.
૨. નહેરનો પરિચય મેળવવો.
૩. જળ સંપત્તિ વિકાસ પ્રોજેક્ટ વિશે અભ્યાસ કરવો.
૪. બંધો વિશે જાણકારી પ્રાપ્ત કરવી.
૫. વાડ અને રસ્તા વિશે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે.

અભ્યાસક્રમ:—

એકમ:—૧.

જળ વિજ્ઞાન

૧. જળ વિજ્ઞાન પરિચય, જળ ચક્ર.
૨. જળ ચક્રની પ્રક્રિયાઓ—બાષ્પીભવન અને બાસ્પોત્સર્જન, વર્ષણ કે વરસાદ, રન ઓફ.
૩. બાષ્પીભવનને અસર કરતા પરિબળો, બાષ્પીભવન ઘટાડવાની રીતો.
૪. વર્ષણ અથવા અવક્ષેપણના સ્વરૂપો.
૫. વરસાદની માપણી.
૬. જળ સંગ્રહ— ચેક ડમ, તલાવડી, નાળા પ્લગીંગ, રૂફ હાર્વેસ્ટિંગ, કુવા રીચાર્જ વગેરે.

એકમ:—૨.

નહેરો

૧. નહેરનો પરિચય, તેનું વર્ગીકરણ.
૨. નહેરની લાઈન દોરીને અસર કરતા પરિબળો.
૩. નહેરના આડ છેદો.
૪. નહેરના અસ્તરના પ્રકારો.
૫. નહેરના અસ્તરના ફાયદા—ગેરફાયદા.

એકમ:—૩.

જળસંપત્તિ પ્રોજેક્ટનું આયોજન અને પુર નિયંત્રણ

૧. જળસંપત્તિ વિકાસ પ્રોજેક્ટના હેતુઓ.
૨. જળસંપત્તિ વિકાસ પ્રોજેક્ટના પ્રકારો.
૩. જળસંપત્તિ વિકાસ પ્રોજેક્ટના આયોજનના તબક્કાઓ.
૪. કલ્પસર યોજના, સરદાર સરોવર યોજના, લાભાલાભ.
૫. પુર નિયંત્રણ, તેની રીતો.
૬. જળસંપત્તિ વિકાસ પ્રોજેક્ટની અન્ય બાબતો— ચક્ર, સિંચાઈ સલાહકાર સમિતિ, દુષ્કાળગ્રસ્ત વિસ્તારમાં

પાણીનું વ્યવસ્થાપન.

૭. ક્ષાર પ્રસ્ક્રુટન, તેને અટકાવવાની રીતો, ક્ષાર યુક્ત જમીનની સુધારણા.

એકમ:— ૪ બંધ

૧. બંધ પરિચય, તેનું વર્ગીકરણ.

૨. ભારાશ્રીત બંધ.

૩. માટીના બંધ.

એકમ:—૫. બાંધકામ

૧. ખેતરની વાડ, તેના પ્રકારો.

૨. રસ્તાઓ પરિચય, ખેતીમાં મહત્વ.

૩. રસ્તાનું વર્ગીકરણ, સારા રસ્તાના ફાયદા, સારા રસ્તાની વિશિષ્ટતા.

૪. રસ્તાની પસંદગી, રસ્તાનો અભિકલ્પ અને અભિન્યાસ.

સંદર્ભ ગ્રંથો:—

૧. ખેતી ઈજનેરી	—બાબુભાઈ અવરાણી	અનડા પ્રકાશન.
૨. કૃષિ ઈજનેરી ભાગ—૧,૨.	—બાબુભાઈ અવરાણી	યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
૩. ઈરીગેશન એન્જીનીયરીંગ	—ડૉ. આર.પી. રેથલીયા	અતુલ પ્રકાશન.
૪. વોટર રીસોર્સીસ મેનેજમેન્ટ	—ડૉ. આર.પી. રેથલીયા	અતુલ પ્રકાશન
૫. કુદરતી સંપત્તિ—વિકાસ અને વ્યવસ્થાપન	—બાબુભાઈ અવરાણી	અનડા પ્રકાશન

BACHELOR OF RURAL STUDIES

S.Y.B.R.S.

SEMESTER-IV

Elective-13

Subject-Women Development

(3) Marks-100

1 . Women in India through Ages

1.1.Ancient ,Medieval and Modern Priod.

1.2.Analysis of Their Positions Ideal

2. Men and Women relations

2.1.Gender –Division of work ,roles and responsibilities

3. Women’s issues related to work

3.1.organized ,Unorganized sectors ,household work

3.2 Education ,health ,housing and superstitions

4. Violence and Atrocities on Women

4.1. Mecia –Abuse prevention Measures (Law/Legislations)

5. Policies and Programs for development of women

5.1 Role of Government and NGO Social Work approach

References:

1. Kapur Premila: 1970 Marriage and Working Women in India, Delhi, Vikas
2. Kapur Premila: 1982 Conflict between adolescent girls and Parents,New Delhi.
- 3 .Benrerji D: 1889 Poverty Class & Health Care in India, New Delhi, A.K.Das Publication.
4. Mukharji S.K. : 1986 Prostitution in India , New Delhi Inter – India Publication – 4
5. Karl Marx (1971) : Revolution and Counter Revolution London George Allen and Unwin.
6. Foremen.A.(1977) : Family as Alienation Women and Family in Marxian & Psychoanalysis, London.
7. Naik J.P.(1978) : Equality and quality and Quality the Elusive Triangle in India Education, Delhi Allied Publication.
8. Desai N & Krishnaraj (1978) : Women and Society.
9. Mitter Dwarka Nath (1989) : The Prostitution in Historical & Modern Perspectives Delhi.
10. Prithvi Nath Tikoo (2005) : Indian Women : A Brief Social Cultural.
11. Saxena S.(2005) : Crimea against Women and protective laws: Deep & Deep Publication,Pvt.Ltd.,New Delhi.
12. Goel Aruna (2005) : Education and Socio Economic Perspectives of Women Development and Empowerment.
13. Satmanta R.K. (2005) Empowering Rural Women : Issues opportunities and Approches B.R. World of Books.

SEMESTER – IV

Subject: Rural Development

Marks :70 +30 =100

Unit : 1 Introduction to Rural Society

Meaning characteristics ,historical perspectives of Indian Villages Analysis of Indian Village physical ,ecological ,social economic and political structures.

Unit : 2 Problems of Rural Community

Poverty and other related problems in the rural poverty and Basic issues related to rural poor Migration ,land alienation, Bonded labour.

Unit : 3 Rural Development

Sarvodaya and Bhudan movement and its concepts of Rural Development Government ,policies and programmes for rural development.

Unit : 4 Panchayati Raj

Original and development of Panchayati Raj Institutions ,Panchayati Raj organization and Its function in Gujarat .About Legislation pertaining to Panchayati Raj .

Unit : 5 Micro and Macro Level efforts for rural Development today

Types of Social Economic Schemes Implemtation of Rural Development Programmes Role of non –governmental organizations in rural development Role of Developmental Worker in Rural Development.

References :

1. Bhall Alok and Burmeke (eds.) Images of Rural India in the 20 century Sterlling publishers Pvt .Ltd. New delhi ,1992
2. Brahananda P.R.Narayan B.K.and Kalappa A(eds) Dimensions of Rural development in India Himalaya Publiding house Bonmbay (Mumbai) 1987
3. Dayal R.Panchayati Raj in India Metropoliton Book Co.Delhi 1970
4. Doshi S.L. and P.C. Rural Sociology Rawat Publications ,Jaipur 1999

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER-IV

Elective-14

Subject- Social Psychology –II

(3) Marks-100

Objective:-

- To understand the basic element of Social psychology.
- To understand role of Social psychology in personal development .

Unit- 1- Social Interaction

- Importance of Social interaction
- Types of Social interaction
- Modes of Social interaction
 - Co-Erection
 - Co-Operation
 - Competition
 - Conflict
 - Accommodation
 - Comparison

Unit-2- Motivation

- Nature of Motivation
- Types of Motivation
- Social incentives

Unit-3- Mechanism of Social Interaction

- Limitation
- Suggestion
- Sympathy-Empathy
- Social Facilitation
- Social inhibition
- Identification

Unit-4- Social Norms, Roles, and Status

- **Social Norms**
- Formation of Social Norms
- The Concept of Social Role
- Social Status

References:-

No	Name of books	Author's name	Publisher's name	Year
1	Social psychology	Lamberth Jone	MacMillan pub.	1980
2	Social psychology	Baron Robert A, Byrnedonn	New Delhi, prentice hall of India private Ltd.	2003
3	Mass-communication	Singh Jitendra	New Delhi, Sumit enterprises	2005
4	Mass-communication in India	Kumar Keval J.	Bombay, Jaico publishing house	2002
5	Social psychology people gropes	Raven B.H., Ruben J.Z.	New York, John Wiley & sones	1976
6	Mass-communication	Singh Jitendra	New Delhi, sumit enterprises	2005
7	Mass-communication in India: sociology perspectives	Vilanilam J.V.	New delhi, sage publications	2005
8	Personality & social structure	R.K. & Ftal (ed)	New York, Sociology today, Basic books Inc.	1959
9	Social psychology	Sherip tluzager	New York, Harper & row	1948
10	Social psychilogy	Sherip tluzager	New York, Harper & row	1954
11	સમાજલક્ષી મનોવિજ્ઞાન	પટેલ હસમુખ	રચના પ્રકાશન અમદાવાદ	
12	સામાજિક મનોવિજ્ઞાન	વ્યાસ કે.બી.	સી.જમનાદાસ કુ.અમદાવાદ	1973
13	સમાજલક્ષી મનોવિજ્ઞાન	ડૉ.ચંદ્રકાન્ત પ્રભુભાઈ પટેલ	યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ	1993

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER-IV

Elective-14

Subject- Social Change and Social Problems in India (3) Marks-100

Objective

1. To develop the basic understanding to appreciate the social change and the theoretical dimension.
- 2 To develop the capacity to identify the Social Problems and to appreciate disorient process trading to pralremsih society.

I : Social change

- [a] Meaning and trends of social change.
- [b] Theory of social change
- [c] cultural media planned social change
- [d] Unplanned and planned social change

II : Social change in post Independence India

- [a] social political changer
- [b] rural development and land reforms
- [c] Social legislations
- [d] factors resistance to change

III : Social Problems -1

- [a] Dowry divorce
- [b] Unsociability
- [c] Chartism, unsociability
- [d] Rape ragging
- [e] Slums urbanization
- [f] Population

IV : Social Problems-11

- [a] Youth activism, unrest
- [b] Labor unrest (problems)
- [c] Child labor, juvenile delinquency
- [d] Problems of aged, exploitation
- [e] Corruption, prostitution, AIDS

V : Process of Social Change

[a] westernization

[b] Industrialization

[c] Urbanization

[d] Modernization

Reference:-

No	Name of books	Author's name	Publisher's name	Year
1	Social change in India	Kuppu swamy B.	Delhi, Chawla, Sharda vikas pub.	1972
2	Social change in rural India	H.A.B.	New Delhi, B.R. pub. Co.	1977
3	Social problem	Kam deepak	New Delhi/ Shree pub. & distributors	2006
4	Social problems in India	Ahuja ram	Jaipur, Rawat publication	1992
5	Urbanization and social change	Rao M.S.A.	New Delhi -1, Orient Longman ltd.	1970
6	Industrialization and development	Hoelscher H.S., Hawk M.C.	California, san Francisco press ins.	1964
7	Social problems in India	Ahuja Ram	Jaipur, Rawat Publications	1992
8	Child labor in India	Shama Usha	New Delhi, Mittal publications	2006
9	Child labor in rural context: Concern causes and cure	Chakraborty Sudip	New Delhi, Mittal publications	2006
10	Corruption in India	Monteiro John B.	Jaipur, Sachin publications	1980
11	Corruption in public services.	Dutta N.K.	New Delhi – 2, Anmol prakashan pvt. ltd.	2006
12	Youth unrest, Conflict of generations (ed)	Singhvi L.N.	California, san Francisco press ins.	1993
13	ભારતની સામાજિક સમસ્યાઓ	પ્રો.એ.જી.શાહ અને પ્રા.જે.કે.દવે	અનડા પ્રકાશન ,અમદાવાદ	2003

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER-IV

Elective-14

Subject: - Agriculture Chemistry -II

(3)

Marks-100

Title: - Management and Reclamation of Saline, Sodic and Acid Soil.

Objective:-

Design a course with Objective of

1. To know the Problems of Saline, Sodic and Acid Soil.
2. To know the Deferent Steps for Reclamation of Problematic soil.

Theory:

1. Acid soils

- 1.1 Problems and Characteristics of acid soils.
- 1.2 Causes of Formation of acid soils.
- 1.3 Effects of soil acidity on plants.
- 1.4 Types of soil acidity.
 - 1.4.1 Active acidity of soil.
 - 1.4.2 Reserved acidity of soil.
- 1.5 Measurement of soil acidity – PH Scale.

2. Reclamation of Acid soil.

- 2.1 Liming & liming maternal.
- 2.2 lime requirement.
- 2.3 Factor Affecting lime requirement.
- 2.4 Effects of liming materials on soil & plants.

3. Saline and Sodic soils.

- 3.1 Problems and importance of saline, sodic soils reclamation.
- 3.2 classification of salt affected soils.
- 3.3 distribution of salt affected soils in Gujarat.
- 3.4 Causes of formation of saline and sodic soils.
- 3.5 Effect of soil salinity and alkalinity on the growth of Crops.

4. Management and reclamation of Saline and alkali soils.

- 4.1 Limitations in managing salt content in soils.
- 4.2 How Proceed for reclamation of salt affected soils.
- 4.3 Method of reclamation of saline soils.
 - leaching
 - use of gypsum
 - artificial drainage and deep ploughing
 - Use of mulches
- 4.4 Reclamation of alkali soils
 - replacement of sodium
 - leaching of salts.
- 4.5 Leaching requirement.

4. 6 Use of chemical amendments

- gypsum
- Sulphur
- Iron pyrites
- lime stone
- Pyrites
- Sulfuric Acid

4.7 Unit for expression of acidity salinity and alkalinity of soils.

5. Agronomic practices for reclamation of salt affected soils.

5.1 Soil management

5.2 water management.

5.3 crop and varieties

5.4 manures and fertilizers

Reference books:-

1. Soil Science and Soil Management. -BabubhaiAvarani,-Andaprakashan, Ahmadabad.
2. Soil science. - Pandya, Hariya, Mehta, Uni.-GranthNirman board-Ahmadabad.
3. Fertilizers and Crop production. - Chimanbhaipatel, -sunilprakashan.
4. Agriculture science -M.H.Mehta

BACHELOR OF RURAL STUDIES (ગ્રામ વિદ્યા વિશારદ)

S.Y.B.R.S.

SEMESTER – IV

Elective: 15

વિષય:- પંચાયતીરાજ - ૨

Marks 70+30= 100

હેતુઓ:- બંધારણમાં દર્શાવેલી સંસદીય લોકશાહી સ્થાનિક સ્તરે કેવી રીતે કામ કરે છે ? કેવી રીતે લોકોની રાજકીય ભાગીદારી વધારે છે ? કેવી રીતે લોકોનું સમર્થન વધારે છે ? તેની સાથે સાથે લોકોની નિર્ણયશક્તિ, જરૂરિયાતો અને સત્તા તેમજ નેતાગીરીના ગુણો આ સ્થાનિક સ્વરાજની સંસ્થા દ્વારા જે કેળવાય છે તેની જાણકારી મેળવે તે આ વિષયનો હેતુ છે.

અભ્યાસક્રમ:-

એકમ:- ૧

પંચાયતીધારો અને બંધારણીય સુધારાઓ (૭૩ મો બંધારણીય સુધારો-૧૯૯૨)

(૧.૧) બંધારણીય સુધારાની આવશ્યકતા

(૧.૨) બંધારણના ૯માં ભાગની મુખ્ય જોગવાઈઓ

(૧.૩) બંધારણીય સુધારાની ફરિજયાત-મરજિયાત જોગવાઈઓ

(૧.૪) બંધારણીય સુધારાની સિધ્ધીઓ- ખામીઓ

એકમ:- ૨

ગ્રામસભા

પરિચય

ગ્રામસભાનો અર્થ

ગ્રામસભાની વ્યાખ્યા

ગ્રામસભાનું મહત્વ અને કામગીરી

એકમ:-૩

પંચાયતીરાજ પરની વિવિધ સમિતિઓ:-

(૩.૧) અશોક મહેતા કમિટી અહેવાલ (૧૯૭૭)

(૩.૨) જી.વી.કે.રાવ કમિટી અહેવાલ (૧૯૮૫)

(૩.૩) રિખવદાસ શાહ કમિટી અહેવાલ (૧૯૭૦)

એકમ:-૪

પંચાયતીરાજના લક્ષણો:-

(૪.૧) સત્તાનું વિકેન્દ્રીકરણ

- (૪.૨) લોકોને સંગઠિત અને જાગૃત બનાવવા
- (૪.૩) લોકોનું સહભાગીપણું
- (૪.૪) સ્વશાસન
- (૪.૫) આત્મનિર્ભરતા
- (૪.૬) લોકશાહી મૂલ્યોનું શિક્ષણ

ઐક્યમ:-૫

પંચાયતીરાજની ગ્રામીણ સમાજ પર અસર
પરિચય

- (પ.૧) ગ્રામીણ સમાજમાં લોકશાહી મૂલ્યોનો પ્રસાર
- (પ.૨) નવા નેતૃત્વનો ઉદ્ભવ
- (પ.૩) સત્તાના માળખામાં પરિવર્તન
- (પ.૪) સામાજિક ગતિશીલતામાં વૃદ્ધિ
- (પ.૫) રાજકીય જાગૃતિ
- (પ.૬) બિન સાંપ્રદાયીકરણ
- (પ.૭) સામાજિક અંતરમાં ઘટાડો
- (પ.૮) ગ્રામવિકાસના કાર્યોમાં લોકોના સહભાગીપણામાં વધારો
- (પ.૯) વિકાસકાર્યોના અમલની ઝડપમાં વૃદ્ધિ
- (પ.૧૦) જૂથવાદ અને પક્ષાપક્ષી
- (પ.૧૧) જ્ઞાતિવાદને ઉત્તેજન
- (પ.૧૨) આંતરજ્ઞાતિય સંઘર્ષ

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

પુસ્તકનું નામ	લેખક/લેખકો	પ્રકાશક
૧. ૭૩માં બંધારણીય સુધારા પશ્ચાદ ભારતમાં પંચાયતીરાજ (પાના નં.૨૨ થી ૨૩, ૩૪ થી ૪૨)	રમેશ મ. શાહ પ્રા. બલદેવ આગજા	યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય, અમદાવાદ
૨. ભારતમાં પંચાયતીરાજ (પાના નં. ૧૮૧ થી ૨૧૩)	પ્રા. બી. સી. શાહ	યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય, અમદાવાદ
૩. સામુદાયિક વિકાસ અને કૃષિ- વિસ્તરણ (પાના નં. ૯૦)	બાબુભાઈ આવરાણી	અનડા બુક ડીપો. ગાંધીમાર્ગ, અમદાવાદ
૪. ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્ર (પાના નં. ૧૬૧ થી ૧૬૫)	એ. જી. શાહ, જે. કે. દવે	અનડા બુક ડીપો. ગાંધીમાર્ગ, અમદાવાદ

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER-IV

Elective-15

વિષય :- વનસંપત્તિ

(3) Marks 100

હેતુઓ :- આ વિષયના અભ્યાસ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને વનોનું તેમજ પર્યાવરણીય મહત્વ સમજાવી વનોના સંરક્ષણ અને ઉછેર વિશે વિસ્તૃત જાણકારી આપવાનો હેતુ છે. વધુમાં વનોની ઉત્પાદકતા વધારી તેમાંથી મળતી પેદાશો સતત મળતી રહે જે વન આધારિત ઉદ્યોગોને ટકાવી રાખે એ આ વિષયનો મુખ્ય હેતુ છે.

૧. વનોની વ્યાખ્યા, વનોના પ્રકાર, વનોનું મહત્વ, આર્થિક તથા પર્યાવરણીય, ગુજરાત વન વ્યવસ્થાપન, જરૂરિયાત
૨. વનોમાં કરવાના કાર્યો, પારવવું, સુધારવા માટે છાંટણી.
૩. વન ઉત્પાદન, મુખ્ય તથા ગૌણ પેદાશો.
૪. મધમાખીનું પાલન.
૫. વનસંરક્ષણ: જરૂરિયાત તથા ઉપાય, ગેરકાયદેસર કપાણ, ફરતી ખેતી, આગ, ચરીયાણ, રોગ, કીટકો
૬. સામાજિક વનીકરણ ખ્યાલ જરૂરિયાત
૭. ગુજરાતમાં સામાજિક વનીકરણ તથા વન ખાતાની જુદી જુદી યોજનાઓ
૮. વનવ્યવસ્થાપન સાથે સંકળાયેલા અનુભવો, પ્રશ્નો અને તેના સંભવિત ઉકેલો.
૯. વનસહકારી મંડળીઓ મહત્વ અને કાર્યો.

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. સોશ્યલ ફોરેસ્ટ્રી - તિવારી કે.એન.- યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ -અમદાવાદ
૨. અમારો વનસંગાથ - માધુભાઈ ભાગોરા _પૂનાભાઈ ભાગોરા- વિકસત-થલતેજ ટેકરા અમદાવાદ
3. Forestry in India - Dwivedi A.P.
4. Forestr's Companion - Mastekar A.R.
5. Forests and Forestry - Sacriya K.P.
6. Fish and Fisheries of India - Jhinaqran V.G.

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER-IV

Elective-15

વિષય :- ગ્રામધિરાણ અને સહકાર -૨

(Rural Finance & Co-operation-2)

(3)

Marks 100

યુનિટ-૧

- સહકારનો અર્થ અને વ્યાખ્યા
- સહકારના લક્ષણો
- સહકારનો ઉદ્ભવ
- ભારતમાં સહકારનો વિકાસ
- સહકારનાં સિધ્ધાંતો.

યુનિટ-૨

- સહકારી પ્રવૃત્તિનું મહત્વ
- ભારતમાં સહકારી પ્રવૃત્તિમાં રાજ્યનું યોગદાન
- સહકારમાં શિક્ષણ, તાલીમ અને પ્રચારનું મહત્વ
- સહકારી તાલીમ, શિક્ષણ અને પ્રચારની કામગીરી
- સહકારી શિક્ષણ અને તાલીમ વ્યવસ્થાતંત્ર

યુનિટ-૩

- બ્રિટનમાં ગ્રાહક સહકારી પ્રવૃત્તિ
- સ્વીડનમાં ગ્રાહક સહકારી પ્રવૃત્તિ
- ડેન્માર્કમાં ડેરી સહકારી પ્રવૃત્તિ
- ઈઝરાયેલમાં સહકારી પ્રવૃત્તિ.

યુનિટ-૪

- ગુજરાતમાં દૂધ ઉત્પાદક સહકારી મંડળીઓ
- સહકારી ધિરાણ મંડળીઓ.
- ખાંડ સહકારી મંડળીઓ
- સહકારી વેચાણ મંડળીઓ
- ગ્રાહક સહકારી ભંડારો.

યુનિટ-૪

- સહકાર અને રાજ્ય વચ્ચેનો સંબંધ
- સહકારી પ્રવૃત્તિને રાજ્ય તરફથી મળતી સહાય
- ભારતમાં સહકારી પ્રવૃત્તિનું મૂલ્યાંકન
- સહકારી પ્રવૃત્તિની સફળતાની શરતો
- સહકારી પ્રવૃત્તિ સામેના પડકારો.

યુનિટ-૪

- સહકાર અને મૂડીવાદ
- સહકાર અને સમાજવાદ
- સહકાર અને સામ્યવાદ
- સહકાર અને મિશ્ર અર્થતંત્ર

સંદર્ભગ્રંથો :-

૧. સહકાર -૧,૨ -અનડા પ્રકાશન- અમદાવાદ -૧૯૯૬
૨. ગ્રામવિકાસનું અર્થશાસ્ત્ર - પોપ્પુલર પ્રકાશન સુરત.
૩. સહકાર ભાગ -૧,૨ -યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ વઅમદાવાદ
૪. સહકાર સપ્તાહ વિશેષાંક-૨૦૧૫ -ગુજરાત રાજ્ય સહકારી સંઘ- અમદાવાદ

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER-IV

Elective-16

વિષય ::- કાયદો અને ગ્રામવિકાસ -૨

(3)

Marks -100

હેતુઓ ::- પ્રસ્તુત અભ્યાસક્રમનો હેતુ વિદ્યાર્થી ગ્રામીણ વિકાસમાં કાયદાનું મહત્વ સમજે અને ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં આર્થિક ,સામાજિક જીવનને સ્પર્શતા કાયદાઓની જાણકારી મેળવે તે છે.

અભ્યાસક્રમ :-

૧. જમીનદારી નાબુદીનો કાયદો.
૨. મુંબઈ ગણોત અને ખેતીની જમીનનો કાયદો
૩. ઋણ રાહત ધારો
૪. જમીન મહેસુલ ધારો
૫. જમીન ટોચ મર્યાદા ધારો
૬. આદિવાસીઓને જંગલની જમીનનો અધિકાર આપતો કાયદો.
૭. ખેતી ઉત્પન્ન બજાર ધારો
૮. પર્યાવરણને લગતી વિવિધ કાયદાકીય જોગવાઈઓ
૯. આર્થિક ક્ષેત્રે સ્ત્રી મજૂરીના રક્ષણ માટેની કાયદાકીય જોગવાઈઓ.
૧૦. ઘરેલું હિંસાથી સ્ત્રીઓને રક્ષણ આપવાનો અધિનિયમ
૧૧. મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર બાહેધરી અધિનિયમ
૧૨. રોજગારી અંગેના વિવિધ કાયદા
૧૩. ગ્રામ્ય મજૂરોને લગતા વિવિધ કાયદા
૧૪. જમીન ધારકો માટેના અગત્યના દસ્તાવેજો
૧૫. મફત કાનૂની સહાય

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

1. Gujarat Agricultural land ceilings Act -1961
- 2 Water [Prevention & control of Pollution] Act -1974
3. Bonded Labor System [Abolition] Act -1986
૪. કાયદો અને પર્યાવરણીય સુરક્ષા -ડૉ. બી.એમ.શુક્લ -યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ -અમદાવાદ
૫. ગુજરાત રાજ્ય કાનૂની સહાયક મંડળ અને - ગુજરાત હાઈકોર્ટ -અમદાવાદ

BACHELORE OF RURAL STUDIES

SEMESTER-IV

Elective-16

Subject: - Indian Economic Problems

(3) Marks -100

Objective:-

To Understand and appreciate the Indian Economic Environment and the Problems with their alternative Policies of the government

I: Indian Economic Problems

- [a] Under develop economy
- [b] Definition, meaning of under develop economy
- [c] Basic characteristics of under development
- [d] Evaluation of Indian economy as under developed economy

II: Population

- [a] Demographic transition in India
- [b] Recent demographic trends:
 - Age group composition
 - Sex group composition
 - Literacy rate
 - Density of population
 - Urbanization
- [c] Causes of population explosion in India
- [d] Population explosion and economic development
- [e] Population policy of Govt. of India

III: Unemployment

- [a] Definition –Meaning-Types of unemployment
 - Educated unemployment –Structural unemployment
 - Disguised unemployment- Cyclical unemployment
 - Frictional unemployment
- [b] Causes of unemployment in India
- [c] Govt. Measures to reduce unemployment in India
- [d] Impacts of unemployment (Social, Economic)
- [e] Human resource planning in India

IV: Inequality

- [a] Inequality : Meaning and types .
- [b] Globalization & its impact on inequality
- [c] Factors affecting inequality & remedies

V: Poverty in India

- [a] Meanings of Poverty
- [b] Types of Poverty
- [c] Management of Poverty
- [d] Factors Governing Poverty
- [e] Policy and Actions

Reference:

1. Devata and Varma - Indian Economic Problems - Sultan Chand and company -2007
2. The Indian Economic Policy Sultanchand & Sons
3. Government of India's Planning Commission (Indian Five Year Plans)
4. Poverty. Social Capital & Natural Resources Management –Samal KC-Rawat Publicatins-2007
5. Globalization,Poverty and Inequality –Kalplinsky-Rawat –Publications-2007
6. સામાજિક સમસ્યાઓ - ડૉ. હર્ષિદા એચ.દવે- યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ ગુજરાત રાજ્ય ,અમદાવાદ -૨૦૦૦
7. ભારતની સામાજિક સમસ્યાઓ - પ્રો.એ.જી.શાહ, પ્રો.જે.કે.દવે , અનડા પ્રકાશન -૨૦૦૬-૨૦૦૭
8. ભારતમાં ગરીબી -પ્રો.રોહિત શુક્લ - યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ ગુજરાત અમદાવાદ-૨૦૦૮
9. ભારતની આર્થિક સમસ્યાઓ -૧,૨ (બીજી આવૃત્તિ) -ડૉ .વી.એચ.જોશી - યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ ,ગુજરાત રાજ્ય -૨૦૦૮
10. વસ્તી અને પર્યાવરણ -ડૉ. ગુણવંત ઓઝા - યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ ગુજરાત રાજ્ય -૨૦૦૦
11. ભારતની વસ્તી : એક વિશ્લેષણાત્મક અભ્યાસ - ડૉ. બી.એચ.જાની- યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ,ગુજરાત રાજ્ય -૨૦૦૮
12. એશિયાઈ રંગમંચ - રાષ્ટ્રોની ગરીબી અંગેનું એક અન્વેષણ - પ્રો.કે.વી.ઓઝા (અનુવાદ) - યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ ગુજરાત રાજ્ય -૨૦૦૦

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER-IV

Elective-16

Subject: - GENDER AND DEVELOPMENT

(3) Marks -100

Objectives

- o To give awareness about reciprocal relationship between women & men in society
- o To create awareness about the magnitude of gender disparities in the present context
- o To understand key concepts, issues in gender and development

1 Gender

Definition and related concepts : Sex and Gender, Gender Stereotypes, Gender statistics, Gender Bias, Feminism, Women Empowerment, Women Studies

2 Status & Role of women

Women & Family, Women & Religion, Women & Education, Women & Economy, Women & Media, Women & Environment, Women & Health Changing role & status of women in India & Gujarat .

3 Gender issues

problems of destitute, widows, Lecture Group & legislation for women Unwed mothers, single women, girl child, working women. Domestic violence, dowry death, sexual exploitation, female infanticide Legislation to protect the interests of women. National & State Commission for Women.

4 Women & Gujarat

Women & Gujarat model of development- Implications for women in family, education, employment, economy, politics, and environment, Impact of Globalization on women

5 Programmes for the development of women

Programmes of Central & State Governments. Role of NGOs in the empowerment of women

Reference Books :

1. Women & Society : G.Vijayaswari Rao
2. Gender Studies : Anne Cranny Francis ,Vendy, waring Pan Stavropoulos
3. Women & Indian Society Andal N
4. Social Status of Women in India : Maya Majundar
5. Indian Women through the ages S.K. Gosh
6. Women in a Developing Society Usha Rao
7. Women & The Law : Srivastav T.N.

